

Handläggare

Mattias Gustafsson

samradcementa@sweco.se

Samråd inför ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad täkt- och vattenverksamhet vid Slite, Gotlands kommun

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har den 5 november 2021 tagit emot ovanstående ärende för yttrande. Med anledning av detta vill SGU framföra följande inom sitt ansvarsområde.

Cementa AB (Cementa) avser att ansöka om tillstånd enligt miljöbalken till fortsatt och utökad täktverksamhet i de två befintliga kalkstenstäkterna Västra brottet och File hajdar, samt fortsatt länshållning av dessa två täkter och den äldre täkten Östra brottet, allt inom fastigheten Othem Österby 1:229 i Gotlands kommun. Brytningen och länshållningen planeras att pågå under fyra år.

Cementa avser även att i ett senare skede ansöka om ett ytterligare längre och mer omfattande tillstånd för fortsatt täktverksamhet, i vilken omfattning som inte preciserats än, och den nu avsedda verksamheten omfattar tiden dessförinnan.

Det utvunna materialet ska användas för cementtillverkning vid bolagets anläggning i Slite. Cementtillverkningen i Slite är av stor vikt för den svenska cementförsörjningen eftersom den står för en stor del av den cement som används i Sverige. Samhället har ett stort behov av cement för ett flertal verksamheter så som infrastruktur, husbyggen, gruvbrytning m.m.

Utifrån de frågeställningar som diskuterades i tidigare ansökningar avseende täktverksamhet och det av regeringen den 18 november 2021 (M2021/01774) meddelade tillståndet bedömer SGU det som viktigt att i kommande underlag tydligt beskriva:

- Vattenbalansen och grundvattenpåverkan för den ansökta verksamheten
- Risk för saltvattenpåverkan kring Västra Brottet samt en redovisning av uppkommen påverkan
- Åtgärder som ytterligare kan mildra effekterna på grundvattenförekomsten Roma
- Risk för grundvattenpåverkan på Natura 2000-områdena inom täkternas influensområden
- Risk för påverkan på den kommunala vattenförsörjningen i Slite

Verksamheten kommer att bedrivas inom grundvattenförekomsten Mellersta Gotland-Roma (WA96690582), vilken idag har otillfredsställande kvantitativ och kemisk status. De beslutade miljökvalitetsnormerna är god kvantitativ status med tidsundantag till 2021 och god kemisk grundvattenstatus.

Utifrån material från tidigare ansökningar gällande Cementas täktverksamhet kring Slite gör SGU bedömningen att den ansökta verksamheten kan innebära en försämring av kvalitetsfaktorn vattenbalans för den kvantitativa statusen samt ett äventyrande av uppnåendet av miljökvalitetsnormerna god kvantitativ status och god kemisk status på grund av fortsatt saltvatteninträngning inom grundvattenförekomsten Mellersta Gotland-Roma.

Det är av vikt att miljökonsekvensbeskrivningen, med beaktande av vad som anfördes i Mark- och miljööverdomstolens beslut den 6 juli 2021 i mål nr M 1579-20, tydligt redogör för förändringar i grundvattenförekomsten och att utredningen i sig är robust. Miljökonsekvensbeskrivningen behöver kunna ligga till grund för en bedömning av verksamhetens effekt på grundvattenförekomsten. För det fall att verksamheten inte är tillåtlig enligt 5 kap. 4 § miljöbalken behöver Cementa motivera varför ett undantag enligt 4 kap. 11 och 12 §§ vattenförvaltningsförordningen är möjligt.

Cementa översände inför det muntliga samrådet den 2 december 2021 ett antal särskilda diskussionspunkter till SGU och andra myndigheter, de för SGU specifika punkterna svaras på nedan.

SGU anser att Cementa vid sin avgränsning av sakägarkretsen bör beakta ovan nämnda beslut från Mark- och miljööverdomstolen. Det är av vikt att både hög- och lågvattensituationer beaktas. Vidare behöver även de som kan få höjda grundvattennivåer i sina brunnar eller andra undermarksinstallationer omfattas av samrådet.

Avseende nollalternativet anser SGU att det i underlaget bör finnas ett antal relevanta jämförelser över tid som beskriver de olika utvecklingsstegen successivt fram till en situation där täkterna är helt vattenfyllda. I redovisningen av konsekvenserna i nollalternativet bör underlaget även omfatta hur det salta grundvattnet kommer att förändras i de olika utvecklingsstegen.

SGU anser att de åtgärder som föreslagits i underlaget för att mildra negativa konsekvenser för grundvattenförekomsten behöver utvecklas i det fortsatta underlaget. Cementa bör även förtydliga vilka av de föreslagna åtgärderna som bolaget ser som skyddsåtgärder och vilka som anses vara kompensationsåtgärder.

I tidigare yttranden avseende täktverksamheten på File hajdar har framförts att SGU inte till fullo delar Cementas bild av de hydrogeologiska förhållandena kring Natura 2000-områdena. SGU bedömer att det sannolikt även sker en transport av grundvatten i den övre, uppspruckna delen av kalkstenen som är hydrauliskt sammanhörande med grundvattnet i jordlagren. Det vore önskvärt om Cementa kompletterande underlaget med ett antal borringar som går ned 1-2 m i kalkstenen, särskilt i områden kring Natura 2000-områdena. Ett kompletterande underlag med fler mätpunkter för nivå och kemi kan sannolikt leda till en utökad förståelse avseende den ytliga grundvattentransporten.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschefen Helena Kjellson.

I den slutliga handläggningen av ärendet har även statsgeologen Carola Lindeberg, utredaren Peter Åkerhammar, juristen Fredrik Gustafsson samt enhetscheferna Mats Wallin och Erika Ingvald deltagit. Statsgeologen Mattias Gustafsson har varit föredragande.

Helena Kjellson

Mattias Gustafsson